

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук

Кононенка Сергія Васильовича на дисертацію

Вархова Андрія Григоровича на тему: «Адміністративно-правовий механізм взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки: питання теорії та практики», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Сьогодні в Україні створені нормативні основи щодо розмежування повноважень державних органів у сферах національної безпеки й оборони, а також для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечивши у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки й оборони.

Тому цілком логічно, що проблемні питання, пов'язані із забезпечення національної безпеки та національної стійкості загалом, є актуальним напрямом наукових досліджень і популярною темою фахових обговорень. Більше з тим досі тривають дискусії щодо змісту, сутності та особливостей здійснення спільних скоординованих дій суб'єктами сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки.

Слід констатувати, що Вархов Андрій Григорович чітко, лаконічно та змістовно підійшов до обґрунтування актуальності здійснення ним дисертаційного дослідження на обрану тематику, а сама робота є важливою та цінною як для науки адміністративного права, так і практичної діяльності суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження узгоджується з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII; Концепції створення

державної системи захисту критичної інфраструктури, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2017 р. № 1009-р; Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р; плану заходів на 2020-2022 роки щодо реалізації Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2019 р. № 1409-р; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020; Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021; Концепції розвитку кримськотатарської мови, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2021 р. № 296-р; Стратегії **кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 серпня 2021 р. № 447/2021**; Концепції забезпечення національної системи стійкості, затвердженої Указом Президента України від 27 вересня 2021 р. № 479/2021; Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р; Плану реалізації Стратегії кібербезпеки України, введеного в дію Указом Президента України від 1 лютого 2022 р. № 37/2022; Стратегії забезпечення державної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 16 лютого 2022 р. № 56/2022; Операційного плану реалізації Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 224-р; плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Автор поставив перед собою за мету розкриття категорійно-поняттєвого визначення, змісту, сутності адміністративно-правового механізму взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки, а також детермінацію його особливостей у системному та комплексному вияві. Сформульовані відповідно до мети завдання дозволили йому визначити особливості адміністративно-правового механізму взаємодії суб'єктів сектору

безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки, виробити пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення обраної проблематики.

Вбачається, що об'єкт та предмет дослідження сформульовані з дотриманням встановлених нормативів, тобто у відповідності вимогам, які ставляться до робіт такого характеру.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлено досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальна структура роботи в цілому є логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження.

Методологічною основою дисертації стали загальні і спеціальні методи наукового пізнання. Їх сукупне використання забезпечило цілісність та структурованість цього дослідження, логічність викладу його положень, а також достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій.

Водночас неможливо не звернути увагу на досить об'ємну нормативну основу дослідження, яку складають положення Конституції України, законів України, основними з яких є: «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII; «Про оборону України» від 06 грудня 1991 р. № 1932-XII; «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 05 березня 1998 р. № 183/98-ВР; «Про Національну поліцію» від 02 червня 2015 р. № 580-VIII; «Про Державну прикордонну службу України» від 03 квітня 2003 р. № 661-IV; «Про контррозвідувальну діяльність» від 26 грудня 2002 р. № 374-IV; «Про космічну діяльність» від 15 листопада 1996 р. № 502/96-ВР; «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII; «Про критичну інфраструктуру» від 16 листопада 2021 р. № 1882-IX тощо. Системному аналізу піддано й ключові стратегічні документи у цій сфері (наприклад, Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р;

Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020; Концепція забезпечення національної системи стійкості, затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2021 р. № 479/2021 та інші), а також низку відомчих актів суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо організації їхньої взаємодії (наприклад, наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15 листопада 2022 р. № 740 «Про затвердження Порядку організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму») у тому числі – спільно прийнятими ключовими з таких (наприклад, наказ Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України» від 25 травня 2022 р. № 6/315).

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем адміністративно-правового механізму взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки.

При цьому, дисертація виконана здобувачем самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення позицій здобувача або відповідної наукової полеміки.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших комплексних досліджень у межах науки адміністративного права, у якому аналізуються передумови, нормативне підґрунтя та практичний досвід діяльності суб'єктів організації і реалізації взаємодії представників сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки задля

формування рекомендацій, які можуть бути покладені в основу запровадження стійкої системи побудови постійних взаємозв'язків між ними.

Автором уперше правовий концепт «захищеність національних інтересів України» розкрито через такі законодавчо визначені показники рівня їхнього захисту як: 1) панування домінанту сервісного типу виконання державно-владних функцій держави, де права, свободи та інтереси громадян є пріоритетними; громадяни завжди мають можливість для їхньої реалізації, а також активно залучаються до процесу розвитку демократії; 2) наявність належного рівня соціального забезпечення громадян, що детермінований високим рівнем економічного розвитку держави, її можливостями акумулювати необхідні ресурси для громадського добробуту; 3) функціонування ефективної системи захисту громадян від різних рівнів небезпек – як техногенного та природного характеру, так і злочинних посягань на їхні права, свободи та інтереси, що охороняються законодавством України; наявність механізмів протидії таким явищам; 4) відсутність свавільних дій з боку представників владних повноважень, адже увесь процедурний аспект їхньої діяльності є нормативно врегульованим; їхня діяльність відповідає вимогам чинного законодавства, що забезпечено постійними та систематично здійснюваними контрольними-наглядними процедурами; 5) належне функціонування інституту судової влади, внутрішньої безпеки та боєздатних і професійно підготовлених військових формувань; 6) панування єдиних стандартів та встановлення рівних умов для розвитку талантів і здібностей кожного; забезпечення можливості безперешкодного доступу до реалізації власних інтересів, що не шкодять публічному правопорядку й не порушують кордони прав та інтересів інших осіб; 7) функціонування ефективної системи захисту довкілля, контролю дотримання стандартів природоохоронного законодавства; 8) усталене громадське сприйняття необхідності та орієнтація діяльності органів влади на збереження нинішніх надбань та цінностей задля забезпечення добробуту майбутніх поколінь.

Зокрема ним удосконалено характеристики юридичної природи міжвідомчої координаційної взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки як такої, що здійснюється планово або

екстрено між керівництвом міністерств, відомств та служб (об'єктивована діяльністю спеціалізованих координаційних штабів, центрів, груп тощо у формі зустрічей, нарад, інформаційного обміну, обговорень і тому подібних дій), а також такою, що стосується безпосереднього проведення спільних операцій та інших заходів співробітниками суб'єктів сектору безпеки й оборони, інформаційного обміну необхідною інформацією між ними й реалізації відповідних навчань у ході яких вони здійснюють комунікацію між собою.

Вбачається, що вдало розкриті базові чинники щодо розрізнення інформаційної та комунікаційної взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони у сфері забезпечення національної безпеки, які репрезентують самостійність цих видів спільної діяльності, однак не виключають можливість їхнього співставлення як частини від цілого, де комунікативна взаємодія є першоосною для здійснення інформаційної, адже за її сприяння здійснюється налагодження постійних взаємозв'язків, які надалі не потребують додаткового узгодження.

Цікавими є також його обґрунтування необхідності: 1) чіткої ідентифікації категорій «прийом», «захід», «спосіб», «засіб», що застосовні для репрезентації сутності правової категорії «метод»; 2) диференціювання категорій «методи взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки» та «методи забезпечення взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки»; 3) вироблення єдиних підходів до розкриття юридичної природи адміністративно-правових засобів та інструментів взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки. А також пропозиції щодо доцільності здійснення оптимізації діяльності Ради національної безпеки і оборони в контексті її координаційних повноважень.

У висновках дисертації коректно та лаконічно узагальнено базові результати дослідження щодо детермінації адміністративно-правового механізму взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони під час забезпечення національної безпеки з уточненням окремих особливостей, які впливають на його життєздатність в умовах сучасного безпекового середовища України.

В цілому, теоретичні результати й наукові положення, які містяться в цій

дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад автора в юридичну науку.

Практичне значення одержаних результатів в теоретичній і практичній сферах обумовлюється тим, що визначені в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції впроваджено та надалі може бути використано в: науково-дослідній сфері – для подальшого наукового вивчення теоретико-методологічних проблем науки адміністративного права і процесу; освітньому процесі – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Сучасні аспекти адміністративного права» та «Адміністративна діяльність; практичній діяльності – для вдосконалення чинного адміністративного законодавства в частині запровадження стійкої системи побудови постійних взаємозв'язків між суб'єктами сектору безпеки й оборони під час реалізації заходів забезпечення національної безпеки України.

Тобто, вдалий і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Разом з тим, доцільно вказати на наступні дискусійні моменти, що потребують врахування дисертантом або ж додаткових обґрунтувань на прилюдному захисті дисертації:

1) погоджуючись із думкою окремих вчених, які стверджують, що національною безпекою варто управляти, а не забезпечувати (підрозділ 1.1.), автор продовжує формувати висновки, ініціативи та пропозиції виходячи з концепції забезпечувального впливу на сферу розвитку національної безпеки й оборони;

2) досить спірним та неоднозначним є представлення структури адміністративно-правового механізму взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки (підрозділ 1.3.) у вияві трьох складових, що характеризуються, на мою думку, звуженим елементним складом;

3) недостатньо обґрунтовано автор підійшов до питання необхідності здійснення спеціалізованого аналізу переговорного методу як особливо актуального в контексті взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки (підрозділ 2.2.), адже будь-яких уточнень чому він є більш цікавим для вивчення у порівнянні з іншими не надається;

4) не зрозуміло чому здобувач, пропонуючи конкретні пропозиції для запровадження стійкої системи побудови постійних взаємозв'язків між суб'єктами сектору безпеки й оборони, не розробив жодного проєкту нормативно-правового акту, яким мали бути втілені такі ініціативи в адміністративне законодавство України.

Вищенаведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертанткою роботи.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН вимог.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження Вархова Андрія Григоровича на тему: «Адміністративно-правовий механізм взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки: питання теорії та практики» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання.

Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а його автор – Вархов Андрій Григорович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –
начальник Управління
Служби безпеки України
в Кіровоградській області
кандидат юридичних наук

Сергій КОНОНЕНКО